

VINGER AAN DE POLS

Voor u gekozen

Afwijkend seksueel gedrag in de Nieuwe Tijd

Barbara Vos

Informatie over deviant seksueel gedrag kunnen we in zowel in wereldlijke archivalia (bijvoorbeeld processtukken) als in kerkelijke bronnen (bijvoorbeeld boeteboeken) terugvinden. Beide werelden waren het over dit onderwerp eens: het was verwerpelijk en diende bestraft te worden. Van grote invloed was de theoloog Thomas van Aquino. Hij benadrukte dat de waarde van seks instrumenteel was: ze had de procreatie tot doel. Elke vorm die daarvan afweek was een zonde. In dalende volgorde van zondigheid stelde hij op de eerste plaats bestialiteit, vervolgens homoseksualiteit, daarna heteroseksuele afwijkingen van procreatieve seks en als laatste masturbatie.

Vooraleer we de eerste zonde van de homoseksualiteit verder uitdiepen, is het interessant de oorsprong van het woord "sodomie" te situeren. Zoals voor de hand ligt, herkennen we de bijbelse stad Sodom in het woord. De interpretatie van het verhaal van Sodom en Gomorrah vertelt al eeuwen hetzelfde: God vernietigde deze steden omdat ze zich zouden schuldig gemaakt hebben aan een decadente en sodomitische levensstijl. De volgende passage uit de bijbel zou hiervoor (mede) verantwoordelijk zijn:

'Maar nog voordat Lot en zijn gasten konden gaan slapen, liepen alle mannen van Sodom bij Lots huis te hoop, jong en oud, niemand uitgezonderd. 'Waar zijn die mannen die bij je overnachten?' riepen ze Lot toe. 'Breng ze naar buiten, we willen ze nemen!' Lot ging naar buiten en deed de deur achter zich dicht. 'Maar vrienden, zoiets kunnen jullie toch niet doen!' zei hij. 'Luister, ik heb twee dochters die nog nooit met een man geslapen hebben. Die zal ik bij jullie brengen, doe met hen wat jullie willen. Maar laat die mannen met rust, ik heb hun niet voor niets een veilig onderkomen geboden.' Maar ze schreeuwden: 'Uit de weg!' Ook riepen ze: 'Dat woont hier als vreemdeling en moet ons zo nodig de wet voorschrijven. Wacht maar, jij zult er ook van lusten, en nog meer dan zij!' En ze drongen Lot ruw opzij en wilden de deur openbreken. Maar de twee mannen trokken Lot het huis in en deden de deur weer dicht, en ze sloegen alle mannen die bij de ingang van het huis waren, jong en oud, met blindheid, zodat ze tevergeefs probeerden de ingang te vinden.

Daarna vroegen ze aan Lot: 'Hebt u hier nog meer familie? Zonen, dochters, een schoonzoon, ga met iedereen die bij u hoort weg uit deze stad. Wij staan namelijk op het punt deze stad te verwoesten: er zijn zulke ernstige beschuldigingen tegen haar ingebracht dat de Heer ons hierheen heeft gestuurd om haar te verwoesten.' (Genesis 19, 4-13)

Modernere interpretaties beweren nu echter dat de achterliggende bijbelse moraal voor de vernietiging het niet in acht nemen was van de Joodse gastvrijheidswetten. (1) Deze wetten hielden in dat men als gastheer zijn gasten kost wat kost moest beschermen en respecteren. Dit had men blijkbaar nog niet voorzien in de middeleeuwen of de vroegmoderne tijd. Het kwaad was echter al geschied, en men ging sodomie als een misdaad tegen God beschouwen. Een andere verwijzing naar sodomie in de bijbel bevestigt de gedachte dat God homoseksualiteit verwierp:

'Je mag niet het bed delen met een man zoals met een vrouw, dat is gruwelijk. Verontreinig jezelf niet door de geslachtsdaad te verrichten met een dier. En een vrouw mag niet een dier uitlokken om met haar te paren, dat is pervers. Verontreinig jezelf niet door dergelijke dingen te doen. De volken die ik voor jullie verdrijf hebben zich met al deze dingen verontreinigd, waardoor het land onrein werd. Vanwege de wandaden die er gepleegd zijn, heb ik het land geteisterd, zodat het zijn inwoners is gaan uitbraken.' (Leviticus 18, 22-25)

'Wie met een man het bed deelt als met een vrouw, begaat een gruwel daad. Beiden moeten ter dood gebracht worden en hebben hun dood aan zichzelf te wijten.' (Leviticus 20, 13)

Met andere woorden: men verontreinigt zichzelf bij dergelijke daden en een straf van God (eventueel uitgevoerd door zijn menselijke beulen) zal zeker volgen.

Hierbij zouden we nog een opmerking willen toevoegen. Als we het Oude Testament lezen komen we voor heel wat verschrikkingen te staan: verkrachting, incest, enzovoort. We hoeven enkel maar hetzelfde verhaal van Sodom en Gomorrah te nemen om op iets vreemd te stuiten. Lot, zijn vrouw en zijn dochters ontvluchten de brandende stad die door Gods toorn verwoest wordt. Lots vrouw kijkt om naar de brandende stad en verandert in een zoutpilaar. Lot en zijn dochters blijven alleen over en weten zich te redden. Ze denken echter dat ze de enige overgebleven mensen in de streek zijn. De dochters willen echter niet alleen achterblijven en besluiten de familielijn voort te zetten. Ze voeren hun vader dronken en hebben gemeenschap met hem:

'Omdat Lot niet in Soar durfde te blijven, verliet hij die plaats en ging in de bergen wonen, samen met zijn twee dochters. Daar woonden ze met elkaar in een grot. Op een dag zei de oudste dochter tegen de jongste: 'Onze vader is al oud, en er is in dit gebied nergens meer een man die met ons kan doen wat op de hele wereld de gewoonte is. Laten we daarom onze vader dronken voeren en met hem slapen; dan kunnen we kinderen krijgen van onze vader.' Nog diezelfde nacht gaven ze hun vader wijn te drinken, en de oudste sliep met haar vader, zonder dat hij

er ook maar iets van merkte dat ze bij hem kwam en weer wegging. De volgende morgen zei de oudste tegen de jongste: 'De afgelopen nacht heb ik met mijn vader geslapen. Laten we hem ook vannacht weer dronken voeren, en dit keer moet jij met hem slapen; dan kunnen we allebei kinderen krijgen van onze vader.' Ook die nacht gaven ze hun vader wijn te drinken, en ditmaal sliep de jongste met hem, zonder dat hij er ook maar iets van merkte dat ze bij hem kwam en weer wegging. Zo werden Lots beide dochters zwanger van hun vader.' (Genesis 19, 30-36)

Als we dergelijke dingen lezen, kunnen we uiteraard begrijpen waarom de gewone katholieke leek de Bijbel niet zelf mocht lezen. Uiteindelijk zou de katholieke Kerk zich negatief opstellen tegen heel wat incidenten die in de Bijbel als vrij triviaal naar voren kwamen, zoals het bovengenoemde voorbeeld. Nu weten we dat de Kerk incest tot in de vierde graad veroordeelde, vooral in de Middeleeuwen. Maar hier stonden lang niet zo'n straffen op zoals op homoseksuele zonden (bijvoorbeeld ontbinding huwelijk versus doodstraf). Waarin precies zag men een bedreiging, waar kwam die massahysterie vandaan? Een deel van het antwoord kunnen we misschien nog bij Thomas van Aquino vinden. Zoals we daarnet de onvergeeflijke zonden hebben opgesomd, waren er ook vergeeflijke zonden in zijn opsomming te vinden, zoals verkrachting, overspel door een ongetrouwde man, het verleiden van een maagd die nog thuis woont, en incest! Thomas van Aquino heeft de tekst van Genesis zo geïnterpreteerd dat incest oorspronkelijk wel in Gods plan heeft gepast.

Een tweede opmerking die we moeten maken betreft het onderscheid tussen de seksuele betrekkingen van vrouwen onder elkaar en die van mannen onder elkaar. De archivalische bronnen tonen aan dat er heel wat meer processen van sodomitische mannen voorkwamen. Hierdoor ontstond de mythe dat de vrouwelijke sodomie ongestraft, onzichtbaar en onbetekenend bleef. ⁽²⁾ In dit artikel zullen we echter een case study aanhalen die het tegendeel bewijst, namelijk het proces van Katherina Hetzeldorfer in 1477. ⁽³⁾ Maar eerst zullen we een klassiek geval van homoseksualiteit (m.a.w. deze tussen mannen) bespreken, namelijk het proces van Leonard Gobert in 1723. ⁽⁴⁾

Leonard Gobert was een ongetrouwde, vijfenveertigjarige metselaars-hulp in Parijs. Hij had de slechte reputatie dat hij met jongelui optrok en zelfs met hen het bed deelde. Hij had reeds een waarschuwing gekregen van de politie, maar hij zette dezelfde levensstijl verder. Op maandag 21 oktober werd hij in de val gelokt in de Jardin de Luxembourg. Dit park stond erom gekend dat homoseksuelen elkaar er 's avonds konden ontmoeten. Een agent in burger veinsde interesse in Gobert en deze laatste liet zich heel wat bezwarende zaken ontvallen, waaronder zijn sodomitische avonturen. De agent lokte Gobert vervolgens het park uit en liet hem arresteren. Uit deze casus

2. PUFF (H.). *The trial of Katherina Hetzeldorfer (1477)*. In: *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 2000, vol.30, nr.1, p.42.

3. PUFF (H.). *Art. Cit.*, 2000, pp.41-61.

4. MERRICK (J.). *The arrest of a sodomite, 1723*. In: *Gay & Lesbian Review Worldwide*, 2001, vol.8, nr.5, pp. 29-31.

kunnen we veel van de leefwereld van Gobert te weten komen. Het is bijvoorbeeld duidelijk dat Gobert precies wist waar hij heen moest om andere homoseksuele mannen te ontmoeten. We concluderen dat het gerucht en de reputatie belangrijk was in het opsporen van zedenfeiten. We kunnen ons ook afvragen waarom Gobert niet eerder werd gearresteerd of zelfs geëxecuteerd. J. Merrick is de mening toegedaan dat enkel zeer zware feiten met de doodstraf werden bestraft. Hij verwijst bijvoorbeeld naar Benjamin Deschauffours, die op de brandstapel werd gezet in 1726. Deze man had zich niet alleen schuldig gemaakt aan sodomie, maar had ook heel wat jongens ontvoerd, geprostitueerd en er bovendien eentje vermoord. We moeten echter wel nuanceren dat de perceptie van sodomie afhankelijk was van plaats tot plaats en tijd tot tijd. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat men in de stad, bijvoorbeeld het wereldse Parijs, toleranter optrad tegen sodomie dan in kleine provinciedorpjes waar de dorpspastoor een grote invloed had. Uiteraard kan het tegenargument worden ingebracht dat vele brandstapels vooral in de steden rookten ondanks het feit dat stedelingen meer gewoon waren dan plattelandse boeren. Als laatste opmerking kunnen we stellen dat Gobert een klein biografietje van zijn leven naliet door zijn levensstijl te beschrijven aan de agent in burger, waarna zijn verhaal in zijn processtukken terecht kwam. Zo komen we onder andere te weten dat hij lang met een andere man had samengewoond, hij vertelde nooit geïnteresseerd geweest te zijn in het vrouwelijke geslacht, enzovoort. Dergelijke processen zijn dus zeer interessante bronnen van een ondervertegenwoordigde groep, die zeker nog verder onderzoek verdient.

De volgende case study die we bespreken is vrij uitzonderlijk. Er zullen wel veel meer Katherina Hetzeldorfers geweest zijn, maar de bronnen zijn schaars. ⁽⁵⁾ Indien de politiek van het stilzwijgen op homoseksuele mannen werd toegepast in middeleeuws en vroegmodern Europa, dan was dit zeker het geval bij lesbische vrouwen, meent Helmut Puff. Af en toe stuiten we toch op een casus waarin een vrouw werd vervolgd, zoals deze van Hetzeldorfer. Dit proces is één der vroegste geregistreerde processen waarbij een vrouw voor sodomie werd aangeklaagd, hoewel de misdaad geen benaming toegekend krijgt gedurende het verloop van het proces. Het bijzondere bij deze casus is dat het niet enkel gaat om homoseksualiteit, maar ook om transvestisme. Hetzeldorfer trachtte zich een mannelijke levensstijl aan te meten, droeg mannenkleden; met andere woorden, ze ging als een man door het leven. In tijden waar de mannelijke en de vrouwelijke kleding, attributen en codes strikt van elkaar waren gescheiden en vrij verschillend waren, was het voor mannen en vrouwen als Hetzeldorfer mogelijk om een transseksuele identiteit aan te nemen. ⁽⁶⁾ Door mannenkleden te dragen, taalgebruik, gebaren en houdingen van het mannelijke geslacht over te nemen, kon Hetzeldorfer zonder

5. Volgens Puff vonden in Brugge tussen 1385 en 1515 minstens negentig executies omwille van sodomie plaats; zeven gevallen zouden vrouwen betreffen.

6. Een ander voorbeeld van (tijdelijk) transvestisme vinden we bij verstekelingen op schepen: wanneer vrouwen niet aan boord werden toegelaten, glipten sommigen toch nog door de mazen van het net door zich als matroos te verkleeden. Dit lukte ook bij enkele vrouwen die het leger binnengeraken door zich als soldaat uit te geven.

al te veel achterdocht als man worden opgenomen in de samenleving. Dat Hetzeldorfer hier met glans in was geslaagd, blijkt uit getuigenissen van andere vrouwen die beweerden dat de beklagde seksuele avances op hen had gemaakt! Katherina ging zelfs zo ver een nepfalus in elkaar te knutselen en deze dan nog eens te gebruiken ook. Uiteindelijk moet ze toch tegen de lamp zijn gelopen, want de overheid kwam haar op het spoor. Zeer waarschijnlijk ligt de oorzaak van haar aanhouding bij de stedelijke geruchten die de ronde deden. Ze woonde immers samen met een vrouwelijke metgezel. Dergelijke geruchten waren voldoende om tot een gerechtelijk onderzoek te komen. Katherina's levenswandel zou hierbij aan het licht komen, wat haar uiteindelijk het leven zou kosten: ze werd verdrinken in de Rijn.⁽⁷⁾ Toch vermeldt Puff nergens een exacte duiding in het proces te vinden waarom Hetzeldorfer precies werd terechtgesteld. Nergens wordt het begrip sodomie gebruikt, noch enige andere term om haar misdaad te duiden. We kunnen er wel vanuit gaan dat haar levensstijl protest opriep: ze gaf zich uit voor een man en hierbij misleidde ze een volledige gemeenschap. De vrouwen die gemeenschap gehad hadden met Hetzeldorfer en die hadden getuigd op haar proces, werden ook gestraft, weliswaar veel milder dan die van de hoofdbeklaagde; ze werden tien mijl van de stad verbannen.

Hoe dit allemaal in werkelijkheid zal geweest zijn; kunnen we alleen maar gissen. Wie wist wel dat Katherina een vrouw was, wie niet? Één persoon die het zou moeten geweten hebben, wordt bijna volledig uit het proces gelaten: de levensgezellin van Katherina. Waarom? Op deze vraag moeten we het antwoord schuldig blijven; de vrouw wordt zelfs niet bij naam genoemd en is dus niet op te sporen.

Als volgende categorie zullen we masturbatie, orale en anale seks onder dezelfde noemer (weliswaar met aanduiding van de verschillen) bespreken. We doen dit omdat ze allen veroordeeld werden net omdat ze onproductief voor het menselijke nageslacht waren. Een veel gebruikte term in de moderne tijd voor masturbatie was onanisme. Ook dit begrip is ontleend aan een bijbels verhaal. De oud-testamentische Onan, wiens broer was gestorven, moest omwille van het zwagerhuwelijk, bij zijn schoonzus kinderen verwekken. De eerste zoon zou als nakomeling van zijn gestorven broer gelden. Onan wilde echter geen kinderen verwekken die de zijne niet zouden zijn, en bij elk contact met zijn schoonzus spilde hij zijn zaad op de grond:

'Voor Er, zijn oudste zoon, koos Juda een vrouw die Tamar heette. Er was slecht in de ogen van de Heer, en daarom liet de Heer hem sterven. Toen zei Juda tegen Onan: 'Vervul je zwagerplicht: trouw met de vrouw van je broer en verwek voor je broer nakomelingen bij haar.' Maar omdat Onan wist dat zo'n kind niet als zijn nageslacht zou gelden, liet hij telkens als hij met de vrouw van zijn broer gemeenschap had zijn

7. Puff vermeldt dat verdrinking een zeer verlagende, denigrerende doodstraf was, meestal toegepast op vrouwen. Dit laatste roept het beeld van de van hekserij beschuldigde vrouw en de prostituee op. Heksen werden bijvoorbeeld in het water ondergedompeld om hun onschuld te bewijzen. Infame prostituees op hun beurt werden soms met een suikerhoed op het hoofd herhaaldelijk onder water gedompeld.

zaad op de grond terechtkomen, zodat hij geen nakomelingen voor zijn broer zou verwekken. Wat hij deed was slecht in de ogen van de Heer, en daarom liet de Heer ook hem sterven.' (Genesis 38, 6-10)

Het begrip 'onanisme' refereerde dus oorspronkelijk naar het feit dat Onan zich onttrok aan zijn leviraat-huwelijk en daarbij wordt de manier waarop hij dit deed extra in de verf gezet: niet-reproductieve seks met een andere persoon. Hij werd hiervoor gestraft en hieruit vloeide voort dat de kerkvaders elke vorm van niet-reproductieve seks veroordeelden, dus ook de masturbatie. (8) Het was een perverse handeling die schadelijk was voor de gezondheid en kon zelfs leiden tot onvruchtbaarheid. Moderne auteurs zoals J.H. Kellogg (1852-1943), meenden mensen die masturbeerden te herkennen aan uiterlijke kenmerken, zoals zwakte, bleekheid, nagelbijten, verlegenheid, maar ook een onnatuurlijke stoutmoedigheid en wispelturige eetlust. Kellogg meende dat masturbatie enkel zijn parallel vond in sodomie, dat het een zonde tegen de natuur was en een vorm van 'zelfvervuiling' en 'zelfmisbruik'. Het is vooral dat ene werkje over masturbatie dat in de vroege achttiende eeuw in Engeland verscheen dat de boosdoener zou blijken voor overdreven reacties tegenover masturbatie: *Onania, or The Heinous Sin of Self-Pollution, And All its Frightful Consequences, in Both Sexes consider'd, &c.* Het werkje bleek geheel ontsponnen te zijn aan de fantasie van de auteur, maar slaagde er wel in een groot deel van de hele Westerse samenleving (misschien zelfs tot in de twinstigste eeuw als we auteurs zoals Kellogg lezen) te doen geloven dat masturbatie niet alleen zondig was, maar eveneens aan de oorsprong lag van een hele waaier ziekten. (9) De auteur van *Onania* verwees naar de bijbelse Onan en zijn straf en argumenteerde met een theologisch – moreel betoog (het mag niet van God en het is verderfelijk) en een pseudo-wetenschappelijke bewijsvoering (je wordt er ziek van). Hij deelde zijn werkje op in drie delen: de oorzaken, de gevolgen en de genezing. De remedie bestond uit onmiddellijk stoppen met masturbatie, huwelijk, melkdiet en andere onzin tot er uiteindelijk zelfs medicijnen tegen de kwalen die uit masturbatie voortvloeiden op de markt kwamen. (10) Het meest verbazingwekkende is misschien het feit dat sommige mensen werkelijk de symptomen van de gevolgen van masturbatie gingen vertonen! In het midden van de achttiende eeuw verscheen een nieuw boek dat verder bouwde op de *Onania, nl.: L'Onanisme, ou Dissertation physique sur les maladies produites par la masturbation* van Samuel Tissot. Hij stelde dat masturbatie niet alleen veel vergde van het lichaam, en er dus schadelijk voor was, maar ook veel eiste van het zenuwstelsel. Dit laatste past in het kader van de negentiende-eeuwse trend om alle ziekten terug te voeren op zenuwziekten.

8. Terwijl men er nu van uitgaat dat de straf van God weer eens niet de verkeerde seksuele handeling als oorzaak had, maar opnieuw het niet respecteren van de joodse wetten, zoals bij Lot. De kerkvaders leken enkel de seksuele context te zien.

9. STOLBERG (M.). *Self-pollution, Moral Reform, and the Venereal Trade: Notes on the Sources and Historical Context of Onania (1716)*. *Journal of the History of Sexuality*, 2000, vol. 9, pp. 37-62.

10. MACDONALD (R.H.). *The Frightful Consequences of Onanism: Notes on the History of a Delusion*. *Journal of the History of Ideas*, 1967, Vol. 8, 423-431.

Ook de seksuele contacten die volledig aan de regels beantwoorden, hadden hun beperkingen. Te vaak seksuele betrekkingen hebben, was

net zo gevaarlijk als masturbatie. Men moest voor ogen houden dat geslachtsverkeer enkel nodig was voor de voortplanting. In deze context kunnen we perfect de aparte slaapkamers van echtgenoten en echtgenotes uit de hogere sociale klassen plaatsen. Te veel seks kon de gezondheid aantasten net zoals andere buitensporigheden; het kon zelfs tot waanzin leiden. Nu kon de tijdgenoot zich afvragen indien seks zo schadelijk was, waarom talloze generaties vóór deze van de moderne mens niet ziek of waanzinnig werden door seks. Het antwoord werd door de seksuologen avant-la-lettre gegeven: de moderne samenleving zou tot steeds complexere stadia evolueren en ook de mens zou zich daarbij steeds verder ontwikkelen zodat seksuele omgang steeds gevaarlijker werd dan voorheen.

Naar het einde van de moderne tijd toe evolueert de seksuele moraal naar een ontwijking en onderdrukking van seksuele gevoelens, welke haar exponent vindt in het antiseksuele, preutse, Victoriaanse Engeland. Indien seks enkel legitiem was als ze voortplanting tot doel had, waarom zou men dan vormen toepassen die geen voortplanting tot gevolg hadden? Als we Lotte van de Pol erop nalezen, blijkt zelfs dat de Amsterdamse prostituees in de zeventiende en de achttiende eeuw orale, anale (en "manuele") seks ten zeerste afkeurden, terwijl deze vrouwen totaal niet zwanger wilden worden. ⁽¹²⁾ Deze vormen zouden zelfs bijna nooit door de klanten gevraagd worden. Prostituees pasten dus de reproductieve vorm toe, omdat deze geaccepteerd was in de samenleving.

Tenslotte de laatste zonde. Één der zwaarste seksuele misdrijven was de bestialiteit. Deze misstap werd zowel door de Kerk als door haar onderdanen met afschuw en walging bekeken.

In het Verbondsboek, waarin de oude wetten van de Pentateuch zijn opgetekend, vinden we verwijzingen naar bestialiteit (of zoofilie) terug. Daarin stond dat degene die een dier gebruikte om zijn seksuele lusten te botvieren, met de dood moest bestraft worden. In de praktijk werden de betrokken dieren vaak ook geëxecuteerd:

'Wie de geslachtsdaad bedrijft met een dier, moet ter dood gebracht worden; ook het dier moet worden gedood. Wanneer een vrouw een dier uitlokt om met haar te paren, moet zowel de vrouw als het dier gedood worden. Ze moeten ter dood gebracht worden en hebben hun dood aan zichzelf te wijten'. (Leviticus 20, 15)

'Wie gemeenschap heeft met een dier, moet ter dood gebracht worden.' (Exodus 22,18)

En opnieuw het stukje dat van toepassing was op het homoseksuele misdrijf:

'Je mag niet het bed delen met een man zoals met een vrouw, dat is gruwelijk. Verontreinig jezelf niet door de geslachtsdaad te verrichten met

11. VAN DE POL (L.). *Het Amsterdams hoerdom: prostitutie in de zeventiende en achttiende eeuw*, Amsterdam, Wereldbibliotheek, 1996. 501 p.

12. FUDGE (E.). *Monstrous Acts*. In: *History Today*, 2000, vol.50, pp.20-26.

een dier. En een vrouw mag niet een dier uitlokken om met haar te paren, dat is pervers. Verontreinig jezelf niet door dergelijke dingen te doen. De volken die ik voor jullie verdrijf hebben zich met al deze dingen verontreinigd, waardoor het land onrein werd. Vanwege de wandaden die er gepleegd zijn, heb ik het land geteisterd, zodat het zijn inwoners is gaan uitbraken.’ (Leviticus 18, 22-25)

Naast de bijbel zijn er natuurlijk nog andere bronnen. Één daarvan is de categorie van de boeteboeken; deze werden gebruikt door pastoors om zondaars een strafmaat op te leggen voor een gepleegde zonde die ze tijdens de biecht bekenden. Sommige van deze boeteboeken zijn milder in hun bestraffing van bestialiteit. Zo worden er bijvoorbeeld boetedoeningen genoemd van een jaar of een half jaar. De bestraffing van bestialiteit zal dus, net zoals die van sodomie, afgehangen hebben van plaats tot plaats en van tijd tot tijd (of van boeteboek tot boeteboek). We vinden reeds sporen van zoofilie terug in de Klassieke Oudheid. Er zijn verschillende mythologische verhalen bekend waarin mensen copuleren met dieren. Vaak zijn deze dieren slechts een schuilgedaante voor een god. Enkele voorbeeldjes. De Griekse oppergod Zeus bevruchtte een aantal vrouwen in de gedaante van een dier; hij benaderde bijvoorbeeld Leda (de echtgenote van de Spartaanse koning Tyndareus) in de verschijning van een zwaan. Een nog meer voor de hand liggend voorbeeld is dat van de minotaurus, half mens, half stier. Hij kwam voort uit de copulatie van de Kretenzische koningin Passiphaë (de echtgenote van koning Minos) en een witte stier. Dit laatste voorbeeld illustreert bovendien het geloof dat er nakomelingen konden voortkomen uit de gemeenschap tussen mens en dier. Aangezien deze verhalen tot de mythologische wereld behoren, is nu natuurlijk de vraag in welke mate bestialiteit werkelijk voorkwam in de Oudheid. Het artikel van E. Fudge, ‘Monstrous Acts’, toont aan dat zelfs tot in de moderne tijd velen ervan waren overtuigd dat de kruising van mens en dier (‘cross-breeding’) mogelijk was.⁽¹²⁾ Er deden verhalen de ronde over monsterlijke geboortes van wezens, half mens, half dier. In het jaar 1562 bijvoorbeeld zouden nabij Charing Cross en in Hampstead twee ‘monstervarkens’ geboren zijn.

Fudge bespreekt enkele casussen van ‘buggery’ uit het zeventiende-eeuwse Engeland. Uit dit artikel blijkt dat processen op gang kwamen nadat er geruchten de ronde deden dat een persoon (over het algemeen een man) betrekkingen zou gehad hebben met een dier (vaak kuddevee) en dat getuigen bereid waren te getuigen tegen de verdachte. Tijdens de processen werd het belang van penetratie duidelijk. De zonde was minder zwaar of gedeeltelijk voorkomen indien penetratie niet had plaatsgevonden. De reproductie hing er immers van af. De straf was dan minder zwaar. Volgens Fudge beschouwde zestiende- en zeventiende-eeuwse auteurs ‘cross-breeding’ als een bovennatuurlijke waarschuwing van God, maar ook als een natuurlijke mogelijkheid.

Men dacht dat de geboorte van een monster een uitdrukking was van Gods afschuw voor de gepleegde daad. Monsterlijke geboorten waar- schuwden dus voor de menselijke zondigheid en corruptie.

Fudge suggereert dat in samenlevingen waar men met afschuw reageert op bestiale omgangen, men de door God gegeven orde wil beschermen. De mens staat aan de top van de diersoorten. Men ver- stoort en "vervuilt" deze orde door bestiale relaties. Daarom vonden de toenmalige autoriteiten dat bestialiteit zwaar moest bestraft wor- den. Het was immers een misdaad gesteld tegenover God, de natuur en de wet.

Uit de voorgaande besproken onderwerpen kunnen we concluderen dat seksuele moraal in een samenleving gedeeld werd door de ver- schillende sociale klassen in de (vroeg-)moderne samenleving. Vooroordelen dat enkel de elite en de autoriteiten zich zouden bezig houden met seksuele eer en dat gewone mensen lichter over zedeloos gedrag zouden gaan, worden hier ontkracht. De seksuele moraal werd gestructureerd door de bijbel en de interpretaties van de kerkvaders, maar net zo goed door wat door de gewone man als natuurlijk en onnatuurlijk werd ervaren.